

Αβώριος Λόγος

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

ΔΕΛΦΩΝ - ΜΙΑΟΥΛΗ • ΤΗΛ. 2310-828989

ΕΤΟΣ Ε'

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2012 • ΤΕΥΧΟΣ 19

www.inmetamorfoseos.gr

8. Καί εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

Μόνο ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θα μποροῦσε νὰ μεταβάλλει με θαυμαστό τρόπο τὴ ζωὴ των μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὅπως καὶ πράγματι συνέβη 10 ἡμέρες μετὰ τὴν Ανάληψη τοῦ Χριστοῦ. Τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ απλοϊκοὶ ψαράδες τῆς Γαλιλαίας ἐπλήσθησαν Πνεύματος Ἁγίου καὶ με θεία τόλμη καὶ ἀφοβία στὴ συνέχεια ἔστρεψαν διὰ των ἀγιοπνευματικῶν κηρυγμάτων τοὺς ὅλα τὰ ἔθνη πρὸς τὸν ἀναστάντα Κύριο. Αὐτὸ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι Κύριος καὶ Θεός, τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁμόθεον καὶ ἀχώριστο ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Στὴν Κ.Δ. μάλιστα φαίνεται ολοκἀθαρα νὰ ομιλεῖ, νὰ δίνει ἐντολές στους ἀποστόλους, νὰ ἀποφασίζει, νὰ ἐρευνᾷ, νὰ λυπάται, νὰ καθοδηγεῖ τὸν ἀπόστολο Παῦλο, νὰ τελεῖ τὰ μυστήρια κ.α. Ὅχι μόνο καὶ αὐτὴ ἡ Ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου ἐπετεύχθη, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὴν καθοδήγηση τοῦ Παρακλήτου ἡ Ἐκκλησία δὲν θα σταθεροποιούνταν στὴν ἀλήθεια ἢ θα λοξοδομοῦσε θεολογικὰ στὴν ἱστορικὴ τῆς πορείᾳ (Ἰω. 16,13). Δὲν εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐπομένως δύναμη Θεοῦ καὶ ἐνέργεια, ἀλλὰ ἔχει θεία δύναμη καὶ ἐνεργεῖ ὡς Θεός. Ὁ ἀπ. Παῦλος ἀναφέρει πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς τὰ ἐξῆς: "Ὁ Κύριος νὰ κατευθύνει τὶς καρδιές σας στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν ὑπομονὴ τοῦ Χριστοῦ" (Β΄. 3,5). Ὁ Κύριος ἐδῶ εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ Χριστός παραγγέλλει στους ἀποστόλους Του νὰ κάνουν ὅλα τὰ ἔθνη μαθητὲς Του, "βαπτίζοντάς τους στο ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος" (Ματθ. 28,19). Που σημαίνει ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο συνδοξάζεται καὶ συμπροσκυνεῖται ὡς Θεός, τὸ ἴδιο ὅπως ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱός. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ζωή, τὴν ὁποία μοιράζει ἀφιλοκερδῶς στους θέλοντες

εὐσεβῶς ζῆν. Ὁ Μ. Βασίλειος παρομοιάζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα με ὄρνιθα που ζωοποιεῖ τὰ αυγὰ τῆς, δηλαδὴ ὅλη τὴν δημιουργία, ἐρμηγεύοντας τὸ ἐδάφιο τῆς Γενέσεως τοῦ κόσμου "καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπέφερετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος" (1,1). Εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπ' τὰ δρώμενα τῆς ὁποίας (Λειτουργία, ἀκολουθίες, μυστηριακὴ ζωὴ) τίποτε δὲν γίνεται κατανοητὸ χωρὶς τὴν ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εξάλλου "Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πει ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Κύριος, παρά μόνο με τὴ φώτιση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος" (Α΄ Κορ. 12,3). Ἄλλωστε ὁ Θεάνθρωπος τὸ εἶχε ἤδη τὸνίσει: "Ὅταν ἔλθει ὁ Παράκλητος (ὁ συνήγορος καὶ μεσίτης), τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἁγίου, που θα στείλει ὁ Πατέρας στο ὄνομά μου, ἐκεῖνος θα σας διδάξει τὰ πάντα καὶ θα σας ἐρμηνεύσει ὅλα ὅσα σας εἶπα" (Ἰω. 14,26). Θεός καὶ Θείο Πρόσωπο ἐπομένως ὁ Παράκλητος, ὄχι ἀφηρημένη δύναμη. Ἐπιπλέον, ἀν καὶ οὐσιαστικὰ οἱ ιδιότητες των τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι κοινές, ὑποστατικὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ὄχι "καὶ ἀπὸ τὸν Υἱό" (Filioque), σε ἀκολουθία καὶ των λόγων τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου: "Ὅταν ἔλθει ὁ Παράκλητος.... τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖο ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἐκεῖνος θα μαρτυρήσει γιὰ μένα" (Ἰω. 15,26). Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀκόμη χορηγεῖ τὰ χαρίσματα στους πιστοὺς καὶ γενικὰ στὴν Ἐκκλησία Του καὶ ἀγιάζει τοὺς χριστιανούς. Ἀπὸ τὸν ἀπ. Παῦλο ἀναφέρονται ἐννέα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἦτοι: ἐγκράτεια, πραότητα, πίστη, ἀγαθοσύνη, χρηστότητα, μακροθυμία, εἰρήνη, χαρὰ, ἀγάπη (Γαλ. 5,22-23), κατ' αὐξητικὴ σειρά ἀγιοπνευματικῆς σπουδαιότητος. Τὰ χαρίσματα εἶναι δείγματα ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ἤδη ἀνέτειλε στὸν κόσμο καὶ ὅτι ζοῦμε ἀπὸ τὴ γεννήση τοῦ Θεανθρώπου κ.ε. στις ἐσχάτες ἡμέρες, καθὼς ὁ προφήτης Ἰωὴλ προφήτευσε καὶ ὁ ἀπ. Πέτρος ἐπιναλαμβάνει στις Πράξεις των Ἀποστόλων (2,17). Τὸ μεγαλύτερο χάρισμα εἶναι βέβαια ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ τὰ ιδιαίτε-

ρα χαρίσματα-δώρα του Θεού στον καθένα από εμάς οφείλουμε να τα ανακαλύψουμε και να τα αξιοποιήσουμε προς χάριν όλων. Η πίστη, η διάκριση των πνευμάτων, ο φωτισμός στα θέματα εκκλησιαστικής θεολογίας και ζωής, η καταπολέμηση των παθών, το συγγραφικό τάλαντο κ.α. είναι αποτελέσματα-απαντήσεις του Παρακλήτου στις προσευχές των χριστιανών. Γι' αυτό και η Εκκλησία, χωρίς το Άγιο Πνεύμα, δεν θα διέφερε από κάποιο ίδρυμα ή θα ήταν ένα ηθικό σώματείο και μόνο, ή κάποια ιστορική λέσχη, αφού δεν θα αποτελούσε ζωντανή κοινότητα θεανθρώπινης υφής και ζωής. Τέλος το Άγιο Πνεύμα είναι εκείνο που ενέπνευσε τους προφήτες, ώστε να προφητεύσουν για τον ερχομό στον κόσμο του Μεσσία και λυτρωτή Ιησού. Ο απ. Πέτρος ξεκαθαρίζει ότι καμία επαληθεύσιμη στην ιστορία προφητεία δεν πραγματοποιήθηκε με φυσικό τρόπο ή με ιδιωτικές παραψυχικές δυνάμεις, παρά μόνο το Άγιο Πνεύμα ήταν εκείνο το οποίο ενέπνευσε τους αγίους προφήτες ώστε να προφητεύσουν στο όνομα του Θεού (Β' Πέτρ. 1,21).

9. Εἰς μίαν, Ἄγιαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

Εκκλησία κατά τον απόστολο Παύλο είναι το μυστικό σώμα του Χριστού, στο οποίο εκείνος αποτελεί την κεφαλήν και μέλη είμαστε όλοι οι βαπτισμένοι χριστιανοί, κληρικοί και λαϊκοί (Εφ. 1,22-23/ Α' Κορ. 12,12 κ.ε. /Κολ. 1,18). Είναι ακόμη σύμφωνα με τον ιερό Αυγουστίνο ο Ιησούς παρατεινόμενος στους αιώνες. Ο Ιησούς Χριστός μίλησε για την άμπελον, που είναι Εκείνος, και για τα κλήματα, που είμαστε εμείς οι πιστοί. Όσο τα κλήματα παραμένουν ενωμένα με τον κύριο κορμό της αμπέλου και αντλούν από τους θείους χυμούς της Ζωής τόσο περισσότερο ζουν και παράγουν καρπούς καλούς. Όσα κλήματα αποκόπτονται από την άμπελον -και στο βαθμό που αποκόπτονται- ξεραίνονται και αχρηστεύονται και στη φωτιά τα ρίχνουν και καταστρέφονται (Ιω. 15,4 κ.ε.). Αυτό συμβαίνει σε εκείνους που δεν συμμετέχουν στην μυστηριακή ζωή της Εκ-

κλησίας, δεν τροφοδοτούνται από τη Χάρη Του, δεν προσεύχονται, δεν γνωρίζουν προσωπικά τον Χριστό και αρνούνται το θέλημά Του. Να γιατί ο Χριστός διευκρινίζει πως χωρίς Αυτόν τίποτε ουσιαστικό δεν μπορεί να γίνει στον κόσμο (Ιω. 15,5). Η Εκκλησία είναι λοιπόν 'σύλος και εδραΐωμα της αληθείας' (Α' Τιμ. 3,15) και διαφυλάσσει την αλήθεια που 'άπαξ δια παντός παραδόθηκε στους χριστιανούς' (Καθολική Επιστολή Ιούδα, παρ. 3). Διακρίνεται δε σε στρατευόμενη (οι πιστοί πάνω στη γη) και σε θριαμβεύουσα, που την αποτελούν οι άγιοι και οι άγγελοι στους πνευματικούς ουραμούς ['Στην οικία του Πατέρα μου πολλές μονές υπάρχουν' (Ιω. 14,2, βλ. και 5,8-9/ 8,3)]. Στη γη η Εκκλησία δεν είναι αόρατη, όπως πιστεύουν οι Προτεστάντες, ούτε αποτελείται από άγνωστα άγια μέλη που ανήκουν σε όλες τις ορατές Εκκλησίες. Αλλά αποτελείται από αγαθούς και φαύλους και το γενικό ξεκαθάρισμα θα γίνει κατά τη μέλλουσα κρίση (βλ. Ματθ. 13,47/ 13,24-43/ 25, 1-4/ κ.λπ. Για την ορισμένη δομή της στρατευόμενης Εκκλησίας ο ίδιος ο Θεάνθρωπος παραγγέλλει για τον αμαρτάνοντα ότι 'εάν και την Εκκλησία παρακούσει, ας είναι για σένα όπως ο εθνικός και ο τελώνης' (Ματθ. 18,17). Και αλλού ο θεός Παύλος λέγει: "'εάν κάποιος δεν μπορεί να κυβερνήσει καλά το δικό του σπίτι, πώς θα επιμεληθεί την Εκκλησία του Θεού;" (Α' Τιμ. 3,5). Και πάλι επισημαίνει: "εγώ είμαι ο ελάχιστος των αποστόλων, διότι κατεδίωξα την Εκκλησία του Θεού" (Α' Κορ. 15,9). Άρα φυσικά και υπάρχει συγκεκριμένη επί γης Εκκλησία. Οι κατά τόπους Εκκλησίες διοικούνται από τους επισκόπους-Μητροπολίτες, ενώ η ανώτατη αρχή του συνόλου της Εκκλησίας είναι η Οικουμενική Σύνοδος. Η Εκκλησία σύμφωνα με το Σύμβολο της Πίστεώς μας είναι Μία, γιατί ένας είναι ο αρχηγός και ιδρυτής της, ο Ιησούς Χριστός. Ακόμη είναι Μία, όπως μία είναι η πίστη, ένα το σώμα του Χριστού, ένα το Βάπτισμά μας. Είναι Αγία, γιατί άγιος είναι ο Τριαδικός Θεός και το έργο της είναι ο αγιασμός των

ανθρώπων. Καθολική είναι η Εκκλησία, γιατί αγκαλιάζει όλους όσοι στα πέρατα του κόσμου θα θελήσουν να ενταχθούν στην ποίμνη της. Αποστολική είναι, γιατί διαδόθηκε από τους αποστόλους στα πέρατα του κόσμου και γιατί οι αλήθειες της είναι οι αυτές με εκείνες που οι απόστολοι κήρυξαν και προσέφεραν στην ανθρωπότητα. Πάνω σ' αυτό ο απόστολος των Εθνών μάς καλεί σε επαγρύπνηση: 'Εάν και εμείς ακόμη οι Απόστολοι ή και άγγελος εξ ουρανού σάς κηρύξει ευαγγέλιο διαφορετικό από εκείνο που εμείς από την αρχή σάς έχουμε κηρύξει, ας είναι απομονωμένος και χωρισμένος από την Εκκλησιαστική σύναξη' (Γαλ. 1,8).

10. Όμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ο σκοπός του ανθρώπου κατά την επίγεια πορεία του είναι η απόκτηση του Αγίου Πνεύματος. Αυτό πραγματοποιείται δια της συνενέργειας Θεού και ανθρώπων (στροφή της θέλησης προς τον Θεόν, προσευχή, άσκηση κ.α.) και δια των μυστηρίων της Εκκλησίας. Η Εκκλησία αποτελεί τη δεξαμενή της Θείας Χάριτος και μέσω των επτά κρουσμών αυτής, δηλαδή των επτά μυστηρίων, η Χάρη του Θεού διοχετεύεται στον κόσμο και αγιάζει την κτίση. Εισαγωγικό μυστήριο για να αποκτήσει κανείς την χριστιανική ιδιότητα αποτελεί το Βάπτισμα. Μετά από αυτό κάθε άνθρωπος ανήκει πλέον σε δύο οικογένειες: την φυσική (δια της γεννήσεως) και την πνευματική (δια του Βαπτίσματος). Ο Χριστός παρήγγειλε στους μαθητές Του να βαπτίζουν τους ανθρώπους στο όνομα της Αγίας Τριάδος (Ματθ. 28,19). Ο ίδιος μάλιστα βαπτίσθηκε και έγινε παράδειγμα για όλους μας. Όταν βαπτισθεί ο πιστός, αναγεννιέται σε μια νέα ζωή και συγχωρούνται όλες οι προ του Βαπτίσματος αμαρτίες του. Χαρακτηρίζεται μάλιστα "λουτρόν παλιγγενεσίας" και "χάρισμα υιοθεσίας". Βιβλικές προεικονίσεις του Βαπτίσματος αποτελούν: (α) Η διάβαση της Ερυθράς Θάλασσας και (β) Το βάπτισμα μετανοίας από τον άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Εξωβιβλικά

πολλές θρησκείες και προχριστιανικές λατρείες αναζήτησαν μέσω διαφόρων βαπτισμάτων την ανακούφιση από την συνειδησιακή ενοχή και τον πνευματικό εξαγνισμό. Τα δε αισθητά στοιχεία του μυστηρίου είναι: (α) Το νερό και το λάδι, (β) Η τριπλή κατάδυση και ανάδυση στο αγιασμένο νερό της κολυμβήθρας, και (γ) Η επίκληση της Αγίας Τριάδος. Με τα εκκλησιαστικά μυστήρια η Εκκλησία: Αυξάνει (Βάπτισμα), κινείται και δυναμώνει (Χρίσμα), τρέφεται (Θεία Ευχαριστία), θεραπεύεται (Μετάνοια- Εξομολόγηση, Ιεροσούνη, Ευχέλαιο), οδηγείται στην αγαπητική ένωση και πολλαπλασιάζεται (Γάμος). Που σημαίνει ότι η Χάρη του Θεού αγκαλιάζει κάθε σχέση, γεγονός, δραστηριότητα της ζωής των ανθρώπων. Τα μυστήρια δεν είναι μαγικές τελετές, ούτε είναι μόνο κοινωνικά γεγονότα, αλλά απαιτούν την ελεύθερη συνεργασία μας, για να μας μεταμορφώσουν υλικοπνευματικά. Αφορούν δε σε όλη την κτιστή δημιουργία του Θεού και σε όλους τους ανθρώπους, γιατί ενοποιούν όλες τις διαιρέσεις του σύμπαντος (Χρυσότομος) και οδηγούν από την πτώση και καταστροφή του κόσμου στη υγιή σχέση με τον Θεό και τον αγιασμό.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

Ο απόστολος Παύλος, που αρπάχτηκε μάλιστα στον Παράδεισο και άκουσε θείες και άρρητες αποκαλύψεις (Β' Κορ. 12,1-4), αποκαλύπτει και σε μας ότι "Όσοι ζούνε κατά τη Δεύτερη έλευση του Κυρίου δεν θα πεθάνουν, αλλά θα αρπαχθούν μαζί με τους νεκρούς, που θα έχουν ήδη αναστηθεί, μέσα σε νεφέλες, σε συνάντηση του Κυρίου στον αέρα. Και έκτοτε θα είμαστε όλοι μαζί με τον Κύριο" (Α' Θεσ. 4,15-17). Ο προφήτης Ησαΐας προφητεύει: "Θα αναστηθούν οι νεκροί και θα σηκωθούν οι πεθαμένοι και θα ευτυχίσουν πλέον οι πιστοί" (26,19). Ο Χριστός αναγγέλλει: "Ερχεται ώρα κατά την οποία όλοι οι νεκροί θα ακούσουν την φωνή Του (του Υιού του Θεού)" (Ιω. 5, 28), διότι ο ίδιος είναι "Η ανάστασις και η ζωή" (Ιω. 11, 25). Οι άνθρωποι δεν θα είναι πλέον φθαρτοί και θνητοί, αλλά θα διάγουν

πνευματικά και αδελφικά όπως οι άγγελοι, αφού δεν θα αρρωσταίνουν, δεν θα παντρεύονται, ούτε θα τεκνοποιούν (Λουκ. 20, 35-36). Θα λάμπουν μάλιστα αντλώντας δόξα από το ένδοξο αναστημένο σώμα του Χριστού (Φιλ, 3, 21). Η διαφορά των σωμάτων μας προ της γενικής αναστάσεως με εκείνα μετά την ανάσταση των νεκρών παρομοιάζεται από τον Παύλο με τη διαφορά μεταξύ του σπόρου που πρέπει να θαφτεί για να καρποφορήσει και του δέντρου που ζωογονείται και αναπτύσσεται εξ αυτού. Ενώ λοιπόν θα είναι το δικό μας και πάλι σώμα μετά την ανάσταση, ωστόσο άλλη θα είναι η λαμπρότητα και το μεγαλείο και οι ιδιότητες των αναστημένων σωμάτων σε σχέση με τα παρόντα σώματά μας, αλλά και άλλη θα είναι η διαφορά λάμπης μεταξύ θεωμένων αγίων και απλών πιστών. "Αστέρι από αστέρι άλλωστε διαφέρει κατά την λάμψη", αποκαλύπτει ο θείος Παύλος (Α΄ Κορ. 15,35 κ.ε.). Βέβαια η Χάρη του Θεού δεν κάνει διακρίσεις, αλλά ο καθένας θα την βιώνει σε διαφορετικό βαθμό, ανάλογα με την κάθαρσή του και την αγιοπνευματική του πρόοδο όσο ζούσε στη γη. Θα είμαστε δε όλοι, σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας, στην ηλικία των 33 ετών, κατά την οποία ο Θεός άνθρωπος αναστήθηκε και αναλήφθηκε. Η ερώτηση "πώς θα συναρμολογηθούν τα σώματά μας, αφού θα έχουν διαλυθεί στα εξων συντέθησαν και θα έχουν μεταβληθεί σε ενέργεια;", δείχνει έλλειψη πίστωσης, διότι ο Θεός είναι Παντοδύναμος και από το μηδέν έπλασε τα πάντα με μόνο τον δημιουργικό του Λόγο. Έτσι τα μέλη μας θα μας αποδοθούν ακέραια, ακόμα και αυτά που κήκαν στην φωτιά ή τα έφαγαν τα σκουλήκια. Άλλωστε, η υπόσταση του ανθρώπου δεν καταργείται με τον θάνατο. Η ψυχή έχει επικοινωνία με τα στοιχεία του σώματός της και μόνο προσωρινά διακόπτεται η ενότητα μεταξύ τους (Γρηγόριος Νύσσης). Γι' αυτό σεβόμαστε το ανθρώπινο σώμα, δεν το θεωρούμε στην Εκκλησία φυλακή της ψυχής, απλό ένδυμα ή ευτελές υλικό, όπως αντιμετωπί-

στηκε από διαφόρους φιλοσόφους στην αρχαία Ελλάδα και όπως αντιμετωπίζεται και σήμερα στα ασιατικά θρησκευματα. Η τιμή που του αποδίδουμε εκφράζεται στην ακολουθία της κηδείας, μετά την οποία θάβεται με σεβασμό στη γη και περιμένει τον καιρό της εγέρσεώς του. Δεν είναι τέλος σύμφωνη με την Ορθόδοξη θεολογία η καύσις των σωμάτων, αφού δείχνει στις περισσότερες φορές απιστία ή πίστη στην μετενσάρκωση, απομάκρυνση από τις ευσεβείς παραδόσεις μας (λ.χ. τρισάγιο πάνω στον τάφο για την ανάπαυση της ψυχής του κεκοιμημένου) και δηλώνει άγνοια της δυνατότητας αφθαρσίας πολλών λειψάνων, που επιφυλάσσει ο Θεός ως δώρο και σε ανύποπτο χρόνο σε διαφόρους αγίους Του και που δεν θα τα είχαμε, αν καίγαμε τα σώματα των αγίων.

12. Και ζωήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἄμην.

Οι μοναδικοί ερμηνευτές των θείων αληθειών Πατέρες της Εκκλησίας διδάσκουν ότι ο Θεός ο ίδιος είναι ο Παράδεισος και η Κόλαση για τους ανθρώπους. Αυτό γιατί το άκτιστο φως του Θεού θα προσφέρεται ως αγάπη και προς τους κολασμένους. Θα το αισθάνονται όμως ως φωτιά που θα καίει, ενώ οι δίκαιοι, το ίδιο αυτό φως θα το βιώνουν ως δροσιά και ατέλειωτη ευτυχία. Διότι ο καθένας διαλέγει το δρόμο του και δεν μπορεί ο Θεός να παραβιάσει πόρτες συνειδήσεως, αφού μας έπλασε ελεύθερους και σέβεται απόλυτα αυτήν μας την ελευθερία. Στις ακτίνες του ήλιου αλλιώς αντιδρά το κερί και αλλιώς ο πηλός: Το κερί λιώνει, ενώ ο πηλός ξεραίνεται, χωρίς να φταίνε οι ακτίνες του ήλιου γι' αυτή τη διαφορά. Έτσι και οι άνθρωποι -δίκαιοι και αμαρτωλοί- διαφορετικά θα βιώσουν την παρουσία του Θεού στην αιωνιότητα· οι δίκαιοι ως αιώνια ευτυχία, οι αμαρτωλοί ως αιώνια κόλαση. Με την άσκηση και τα Μυστήρια της Εκκλησίας ο πιστός μεταπλάθεται, όσο ήδη ζει εν τη γη και καθ' οδόν προς τη Βασιλεία του Θεού, σε σύμμορφο κατά χάριν με τη δόξα του Υιού του Θεού τέκνον του Θεού. Στην άλλη ζωή δεν υπάρχει πλέον

προσωπική μετάνοια, παρά μόνο με τις προσευχές της Εκκλησίας και ιδιαιτέρως με τα μνημόσυνα παρακαλούμε το Θεό υπέρ της ανακουφίσεως και παραμυθίας των ψυχών των κεκοιμημένων πιστών. Στην αιώνια ζωή θα καταργηθεί φυσικά και το κακό, όπως και ο θάνατος. Το κακό είναι η απουσία του καλού. Δεν είναι ιδιαίτερη υπόσταση, αλλά υποστασιάζεται όσο το καλό υποχωρεί. Όπως και το σκοτάδι, που δεν είναι ουσία, αλλά έλλειψη του φωτός. Όταν το έλεος και το φως του Θεού γεμίσουν τα πάντα, τότε φυσικά και το κακό και το σκοτάδι θα εξαλειφθούν από την πλάση του Θεού. Ακόμη τα πυρίμορφα τέκνα του Θεού στην αιώνια απόλαυση θα βαδίζουν από δόξα σε δόξα, ενώ κατά φιλανθρωπία Θεού στους κολασμένους δεν θα πολλαπλασιάζεται η οδύνη, αν και διαβαθμίσεις θα υπάρχουν

καί στον Παράδεισο καί στην Κόλαση (Ματθ. 10,15), αναφορικά και με τα λόγια του Χριστού ότι πολλές μονές περιμένουν τους πιστούς στο σπίτι του Πατέρα Του (Ιω. 14,2). Τέλος Παράδεισος και Κόλαση θα είναι αιώνιες καταστάσεις. "Απελεύσονται οὗτοι εἰς κόλα-

περί της επανόδου Του για να κρίνει ζώντες και νεκρούς, ο Ιωάννης και η Εκκλησία απαντούν με το 'αμήν, ναι έρχου Κύριε Ιησού' (22,20), που εκφράζει συμφωνία συνειδήσεως και προσευχής με τα λεγόμενά Του. Πολλές προσευχές και ύμνοι της Εκκλησίας έχουν αυτήν την κατάληξη.

σιν αιώνιον, οἱ δέ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον" (Ματθ. 25,46). Αλλά και ο απ. Παύλος ονομάζει την καταδίκη των αδίκων και αθέων "αἰώνιον ὄλεθρον" (Β΄ Θεσσαλ. 1,7-10), ενώ αντίθετα την κατοικία των σεσωσμένων πιστών ονομάζει "οἰκοδομήν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς" (Β΄ Κορ. 5,1).

Η λέξη Αμήν στα εβραϊκά σημαίνει "ας γίνει έτσι", γνωστό ως "γένειτο", και επιβεβαιώνει τα προηγουμένως εκτεθέντα. Το εβραϊκό ρήμα αμάν δηλώνει εξάλλου αξιοπιστία. Σήμαινε συμφωνία, προσευχή, δέσμευση νομική. Η καταφατική αυτή έννοια της λατρείας υπάρχει στον Ιουδαϊσμό, τον Χριστιανισμό και τις αραβικές χώρες. Ο Χριστός χρησιμοποίησε συχνά την έκφραση αυτή και μάλιστα στην Αποκάλυψη του Ιωάννη, και στα τελικά λόγια του Κυρίου

περί της επανόδου Του για να κρίνει ζώντες και νεκρούς, ο Ιωάννης και η Εκκλησία απαντούν με το 'αμήν, ναι έρχου Κύριε Ιησού' (22,20), που εκφράζει συμφωνία συνειδήσεως και προσευχής με τα λεγόμενά Του. Πολλές προσευχές και ύμνοι της Εκκλησίας έχουν αυτήν την κατάληξη.